

De l'estat d'excepció a l'acte de violència

Cinquanta anys després del lliurament del primer premi Prudenci Bertrana de novella a Manuel de Pedrolo, la temàtica d'*Estat d'excepció* és més vigent que mai. Prohibida per la censura tant amb el títol originari com amb l'altre que li va posar l'autor, *Esberlem els murs de vidre*, finalment va ser rebatejada com a *Acte de violència* i va ser publicada el 1975 per Edicions 62. L'obra, escrita el 1961, va ser reeditada fa dos anys per l'editorial valenciana Sembra Llibres. La celebració de l'Any Pedrolo és una magnífica oportunitat per recordar que, a més d'estar vinculada a Girona, mostra el Pedrolo més incòmode per al poder.

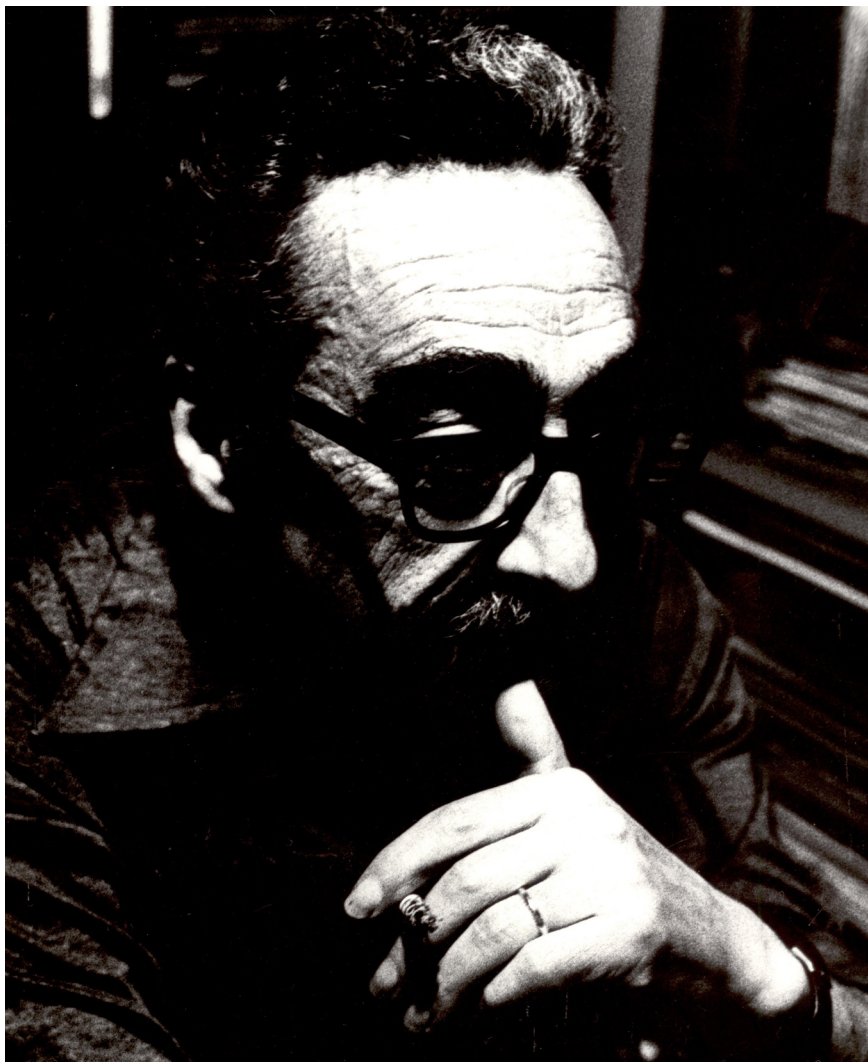
Text > JOSEP PASTELLS, escriptor

«És molt senzill: quedeu-vos tots a casa.» Aquesta inscripció sobre la paret blanca d'un solar, descoberta al primer capítol del llibre per una noia i un noi que

acaben d'adonar-se que aquell matí els col·legis estan tancats, és el leitmotiv d'una novel·la ambientada en una ciutat oprimida que ha quedat aturada per un alçament popular pacífic. Escrita per Pedrolo en ple franquisme,

l'obra no es va poder publicar fins a la mort del dictador. Malgrat els canvis de títol realitzats per l'autor, malgrat rebre el Premi Prudenci Bertrana, la censura es va mantenir inflexible. La novel·la, argumentava, contenia un missatge polític que podia destruir el règim. L'ús de conceptes com *desobediència civil*, *drets socials*, *vaga indefinida* i *alliberament col·lectiu* era intolerable per a uns censors (dos capellans valencians, per a més inri) que de cap manera estaven disposats a permetre que la literatura es convertís en una eina de transformació social.

«Aquesta és una novel·la necessària per entendre i evidenciar que la creació cultural ha d'estar connectada amb el seu temps, les seves lluites i la seva gent», afirma el cantautor Cesc Freixas, autor del pròleg d'*Acte de violència*. Convençut que el lligam que estableix Pedrolo entre el context franquista i el relat de la desobediència i l'alliberament «ens acosta a la concepció del llibre com a eina de creació de debat i de transformació social», Freixas ha inclòs al seu disc *Tocats pel foc* (2012) una cançó que es titula igual que la novel·la que va guanyar la primera edició del Bertrana. Segons ell, «quan el lector tanqui

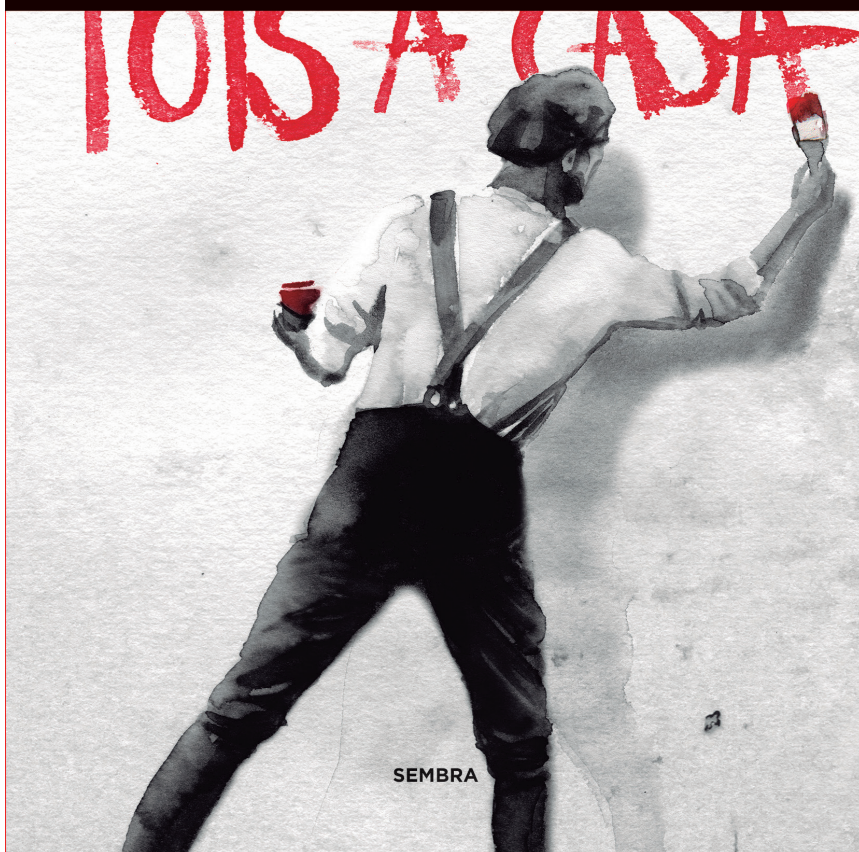

>> Manuel de Pedrolo, un dels escriptors catalans més prolífics i combatius, en una imatge captada el 1983. (Autoria: WALORY)

Manuel de Pedrolo

ACTE DE VIOLÈNCIA

Pròleg de Cesk Freixas

>> Portada de la novel·la *Acte de violència*, de Manuel de Pedrolo, reeditada el 2016 per Sembra Llibres. (Font: SEMBRA LLIBRES)

el llibre tindrà una sensació indestructible de rebel·lia». No sembla gaire forçat, per tant, establir paral·lelismes entre el contingut de l'obra i fets recentíssims de la nostra història, com a mínim pel que fa al convit a qüestionar la nostra posició al final de la línia vertical del poder. Xavier Ferré, autor de *Manuel de Pedrolo i la nació (1957-1982)* (Edicions del 1979), considera que, dins de l'univers pedrolà, la lluita contra el límit, en principi individual, cada cop és més col·lectiva: «En un sentit nacional i de lluita de classes», remarca. «El contingut polític de la seva obra neix

de la concepció de la lluita contra els límits que ens autoimposem, que fan bons els límits que marca l'Estat. Pedrolo reflexiona sobre si el subjecte ha de tenir una actitud passiva davant la realitat o ha de ser revolucionari. I aplica aquest concepte filosòfic general a la seva realitat concreta», assenyala Ferré.

Opressió i resistència

«Aquest cop em sembla que no podran amb nosaltres. Som massa», afirma un dels personatges d'*Acte de violència*, una novel·la coral en què una munió de veus descriuen des de

múltiples perspectives l'efecte d'una consigna anònima («Quedeu-vos tots a casa») escampada per tota la ciutat. Carrers buits, botigues i fàbriques paralitzades, el transport aturat... L'escenari plantejat per Pedrolo no deixa de ser una ficció, però conté elements ben reals i planteja un interrogant molt potent que en els darrers mesos ha passat pel cap de més d'un partidari de la independència de Catalunya: què passaria si suméssim forces en una vaga col·lectiva i indefinida? Hipòtesis a banda, el llibre és ple de resistència, opressió, penúria, precarietat... En uns anys en què el color predominant era el gris, el Pedrolo més revolucionari va escriure una de les seves obres més polítiques, una recreació dinàmica i sostinguda de tres jornades en què els habitants d'una ciutat decideixen conquerir la llibertat sense vessaments de sang.

«És evident que la novel·la parla de fets perfectament extrapolables a la situació actual del país», opina Adalais de Pedrolo, filla de l'escriptor i directora de la Fundació Pedrolo. «Els fets més recents són molt greus i els greuges van i aniran en augment. Transigir no servirà de res, com no els ha servit a les persones empresonades renunciar, almenys verbalment, a molts postulats», afegeix. Algunes de les frases de l'obra semblen donar-li la raó: «Si us reuniu, les forces públiques tindran una excel·lent ocasió d'actuar de cara a un objectiu concret, a un moviment, per inofensiu que sigui, organitzat»; «No són quatre, els que protesten, sinó milers, fins i tot milions»; «Mai no has admès objeccions [...] has aconseguit inspirar-nos, no respecte, sinó por»; «No podeu suportar que encara quedi algú al marge d'una organització que ho ha previst tot, que ho ha ordenat tot, que lliga tothom de peus i mans». Fragments com aquests ajuden a entendre que l'escriptor més prolífic de les lletres catalanes fos també el més perseguit per la censura franquista, fins al punt que moltes vegades va haver de recórrer als premis literaris per intentar publicar les obres que molts editors ni tan sols gosaven presentar als censors. Amb la perspectiva d'ara, *Acte de violència* pot entendre's com l'exposició d'uns fets passats, però també com l'expressió d'uns anhels encara no satisfets.